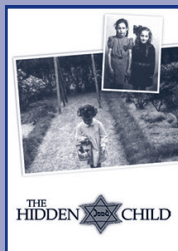

IN DEZE
NIEUWSBRIEF:

- Hoop doet leven -
uitbreiding van Sjoel
- Frits Bolkestein
houdt Sjoellezing
- Uit de museumwinkel
- Een niet-alledaagse
rondleiding
- Museaal Platform
- Sjana Tova - 4 x
nieuwjaar
- Cursus Hebreeuws
- In het nieuws
- Intussen bij de
buren

**Uit de
museumwinkel**

In de Sjoel worden verhalen verteld over Joden uit Elburg. Een bijzonder verhaal is vastgelegd in de documentaire 'The Hidden child'. Deze onderduikgeschiedenis over de Joodse meisjes Maud en Rita Peper speelt zich onder meer af in Elburg en staat op een DVD die voor € 12,50 verkrijgbaar is in de museumwinkel.

De 'winst' die gemaakt wordt op verkoop van artikelen in de winkel komt ten goede aan de Sjoel.

Op de achterzijde van deze Sjoel: Eredoctoraat voor Maud Dahme.

NIEUWSBRIEF VAN DE
STICHTING VRIENDEN
VAN SJOEL ELBURG

NR. 7 JANUARI 2012

Hoop doet leven

Hoop doet leven, wordt er wel gezegd. Dat geldt in het bijzonder voor de uitbreidingsplannen van museum Sjoel Elburg.

Ongeveer een jaar geleden is een aanvraag voor subsidie ingediend bij de provincie Gelderland en de eerste berichten waren hoopvol. Helaas, de verkiezing van Provinciale Staten gooide roet in het eten: het oude college van GS nam geen besluiten meer en het nieuwe oriënteerde zich eerst op innoverend beleid.

Desalniettemin bleef het bestuur van de Stichting Synagoge Elburg hopen op een positief beslissing. In de loop van het jaar kwam de verantwoordelijk gedeputeerde mevrouw A. Traag (D66) op bezoek en daarna ook nog een commissie van Provinciale Sta-

Hoog bezoek op de vrouwengalerij. V.l.n.r.: W. Bultman (gem. Elburg), M. van Ledden (vz. SSE), W. Krooneman (wethouder), F. de Lange (burgemeester), J. Hammenga (gem. Elburg), E. Klein (lid PS Gelderland), T. Bergstra (secr. SSE) en mevrouw A. Traag (gedeputeerde Gelderland)

ten. De signalen vanuit het Arnhemse werden steeds hoopvoller. Het besluit zou in november vallen, later weer in december, maar helaas...

Nu hopen we dat de 'provincie' in januari besluitvaardig is. En wanneer het gaat, zoals we hopen, kan de aannemer begin

februari beginnen met de uitvoering van de plannen.

Prins Bouw 't Harde hoopt begin mei alles af te ronden zodat, naar we hopen, de eerste tentoonstelling van nieuw werk van Yanneke Wijngaarden half mei 2012 geopend kan worden. Althans, dat hopen we...

Frits Bolkestein houdt Sjoellezing

Museum Sjoel Elburg is bijzonder vereerd met de toezegging van de heer Bolkestein om op 19 maart de Sjoellezing te houden.

Frits Bolkestein is naast zijn bijzondere retorische kwaliteiten vooral benaderd vanwege zijn betrokkenheid bij de kwesties die de Joodse gemeenschap van Nederland nu betreffen. Recent

nog heeft de voormalig minister en lid van de Europese Commissie zich in het publieke debat over integratie van en verdraagzaamheid tegenover (religieuze) minderheden gemengd. Hierin liggen de aanknopingspunten met de doelstelling van museum Sjoel Elburg.

U bent van harte uitgenodigd om de heer Bolkestein te horen

spreken over zaken die hem zo na aan het hart liggen.

De Sjoellezing wordt gehouden op maandagavond 19 maart 2012 in Partycentrum De Haas. Toegangskarten zullen vanaf 1 februari 2012 beschikbaar zijn. Mededelingen hierover zullen te zijner tijd in de pers verschijnen.

De vrijwilligers zijn het visitekaartje van ons museum. Staat u ook open voor bijzondere ontmoetingen? Sjoel Elburg verwelkomt u graag als vrijwilliger. Neem daarvoor contact op met ons secretariaat.

agenda

januari:
Beginnerscursus
Bijbels Hebreeuws.

januari:
Vervolgscursus Bijbels
Hebreeuws (deel 3)

19 maart:
Sjoellezing
Frits Bolkestein

5 mei:
Een bijzondere
invulling van de
5 mei-lezing

Een niet-alledaagse rondleiding

Op een morgen werd ik in de sjoel gebeld door een meneer die zich voorstelde als David Goudsmid. Hij vroeg of het mogelijk was om als gezin rondgeleid te worden door Joods Elburg, de sjoel te bezoeken en ook ergens onderweg koffie te drinken. Enkele dagen later mocht ik hen — vader, moeder en drie jongvolwassen dochters — bij de sjoel begroeten. We wandelden langs de verschillende joodse panden, ik mocht mijn verhalen vertellen en ze waren bijzonder geïnteresseerd in het verleden van onze stad. Tijdens de koffie bij Bets, Beekstraat 19, kon ik vertellen van de Joodse onderduikkinde- ren en het kleine kijkgaatje aanwijzen waar destijds Herman Löwenberg doorheen lag te gluren.

Bij de begraafplaats werd erg duidelijk dat we hier met een Joods gezin te maken hadden. Ik hoefde hun niet te vragen wat dat kanneltje met schaal- tje toch zou kunnen betekenen, wat die twee handen ons te

De Cohens liggen begraven tussen de andere overledenen.

vertellen zouden kunnen hebben en ook de sjoefar op de steen van Jezekiël Beem begrepen ze direct. Het knekelgraf vonden ze wel heel bijzonder en ook verbaasde meneer Goudsmid zich over het feit dat er Cohens begraven lagen midden op de begraafplaats. Een Cohen wordt eigenlijk altijd aan de rand van de begraafplaats begraven; dan hoeven de familieleden niet over de begraafplaats zelf te lopen, want mensen uit het priester- geslacht lopen niet over een begraafplaats! Ook in de Sjoel heb ik nog het

een en ander mogen uit- leggen. Na afloop van dit 'totaalprogramma' vertelde meneer Goudsmid dat hij betrokken is bij de Stichting Collectieve Mar- ror-gelden. Eenmaal per jaar worden door dit fonds gelden verstrekt aan verenigingen of in- stanties die zich bezig houden met het levend houden van de herinnering aan ons Joods verleden.

Sjoel Elburg heeft al eens een subsidie uit dit fonds mogen ontvangen maar zou volgens meneer Goudsmid voor bijzon- dere projecten opnieuw een beroep moeten doen op dit fonds!

Wat is het werk van een gids op zo'n dag dan toch machtig mooi! Ik nam afscheid van een bijzon- der vriendelijke en geïnteres- seerde gezin. Zij gingen nog verder met het bekijken van alles wat onze sjoel te bieden heeft.

Willem van Dijk

Museaal platform

Al sinds 2008 vindt er overleg plaats tussen de verschillende museale instellingen van Elburg. In februari 2011 is dit overleg geformaliseerd: het Museaal Platform Elburg werd opgericht in aanwezigheid van de toenmalige gedeputeerde mevrouw A. van der Kolk (CU). Doel van dit nieuwe gremium is kort gezegd het gezamenlijk promoten van de gemeente Elburg in het algemeen en de oude vesting met daarin de museale instellingen in het bijzonder. De deelnemers zijn

Museum Elburg, Sjoel Elburg, Nationaal Historisch Orgelmuse- um, Museumsmederij De Hoef- hamer, Botterwerf De Hellige, Kruidentuin De Groene Kruidhof en de voormalige Visafslag (beide van oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop) aangevuld met het Nederlands Artillerie Museum op 't Harde. Momenteel fungeert wethouder W. Krooneman (o.a. kunst en cultuur) als voorzitter en wordt het secretariaat gevormd door de ambtenaren W. Scholten en W. Bultman.

Er liggen tal van plannen en initiatieven op het bordje van het Museaal Platform: uniforme bewegwijzering en uithangbor- den, het implanteren van de *social media* in het museaal aanbod van Elburg, de realisatie van een informatief *touch screen* voor bezoekers, het samenstel- len van arrangementen, enzo- voort. . . Het is nu de kunst om in de ko- mende jaren dat spreekwoorde- lijke bordje leeg te eten oftewel om tot uitvoering van een en ander over te gaan!

Sjana Tova / Gelukkig nieuwjaar

Volgens de Joodse kalender kun je wel viermaal 'Nieuwjaar' vieren. Niet op 1 januari, maar in een van de hieronder genoemde Joodse maanden:

Tisjri. Vreemd genoeg op de eerste dag van de zevende maand. In de herfst, op onze kalender in september of oktober. Dan viert men Rosj Hasjana, Nieuwjaar, en verandert dus voor de Joden het jaartal. Het is de dag die gezien wordt als de scheppingsdag van Adam, dus als de dag van het ontstaan van de mensheid. Het is tevens de dag waarop de profeet Ezra de Tora liet voorlezen, nadat het Joodse volk uit de ballingschap was teruggekeerd, een nieuw begin in het volksbestaan.

Nisan. In het voorjaar. Dat is volgens Exodus 12 vers 2 de eerste maand: 'Voortaan moet deze maand bij jullie de

Bij Rosj Hasjana eet men appel en honing, symbolen voor een zoet nieuw jaar. In het Hebreeuws (van rechts naar links) de tekst: Sjana Tova. (foto: www.mini.cidi.nl)

eerste maand van het jaar zijn.' Het is de maand waarin op de 15de dag Pesach, het feest van de bevrijding uit de slavernij van Egypte, wordt gevierd. Nisan wordt daarom als het begin van het 'godsdienstige jaar' beschouwd.

Sjwat. Op de 15de van deze maand viert men het Nieuwjaar van de bomen: Toe Bisjwat. De maand valt bij ons in januari of februari. In Israël loopt dan het regenseizoen op zijn einde. Aan de (fruit)bomen hebben zich nieuwe knoppen gevormd voor het fruit van het jaar dat komt. Het jaar zal weer vrucht gaan dragen, zoals ook het Jodendom in de loop der eeuwen is uitgegroeid tot een geloof dat vrucht draagt. In de 16de eeuw hebben Joodse mystici in het stadje Safed in Galilea een diepe mystieke betekenis aan deze feestdag toegekend. Het mystieke symbool van de Boom des Levens staat dan centraal.

Eloel. Op de eerste van de zesde maand begint het 'fiscale' jaar voor de veebelasting.

Viermaal dus, maar toch zal men als je de uitdrukking Rosj Hasjana gebruikt, in de eerste plaats denken aan de maand Tisjri. Tisjri heeft voor Joden dan ook dezelfde betekenis als 1 januari voor ons.

Nu voor ons een nieuw jaar begonnen is, neem ik voor ditmaal de wens over die Joden traditioneel uitspreken: 'Moge je worden ingeschreven en bezegeld voor een goed jaar'.

Kees van den Boogert

Kees van de Boogert, voorzitter van de Vrienden van Sjoel Elburg, schrijft voor de Sjofar over Joods leven.

Door middel van lezingen en cursussen willen de Vrienden van de Sjoel Elburg kennis over het Joodse leven delen.

Dit voorjaar organiseren de Vrienden een herhaling van de beginnerscursus Bijbels Hebreeuws. Daarnaast gaat voor de gevorderden deel 3 van deze cursus van start.

Beginnerscursus Bijbels Hebreeuws

Deze maand start in het Studie- en Documentatiecentrum van Sjoel Elburg een nieuwe Beginnerscursus Bijbels Hebreeuws. Inschrijving staat allereerst open voor degenen die vorig jaar op de reservelijst geplaatst moesten worden.

In 2011 is de Sjoel begonnen met deze cursussen die worden gegeven door mw. dr. A.E.M.A. van Veen-Vrolijk, docent Hebreeuws aan de Christelijke Hogeschool Ede. 40 cursisten hebben een certificaat behaald. Inmiddels hebben ongeveer 20 deelnemers ook een vervolgcursus afgerond.

Voor hen heeft dr. Van Veen een derde module samengesteld waarin nog dieper kan worden ingegaan op de geheimen van de taal waarin het Oude Testament geschreven is.

Beide cursussen worden gegeven gedurende 6 maandagavonden verspreid over de maanden januari tot en met april. Wie belangstelling heeft voor deze bijzondere cursus kan dat kenbaar maken bij het secretariaat van de Vrienden van de Sjoel.

In het nieuws

Eredoctoraat voor Maud Dahme

Op 12 mei van dit jaar zal Maud Dahme een eredoctoraat worden verleend door het St. Elisabeth College in New Jersey.

Maud Dahme ontvangt deze bijzondere eer vanwege haar verdiensten voor het levend houden van de herinnering aan de Holocaust. Zij is voormalig presidente van de New Jersey Onderwijsraad en heeft zich jarenlang ingezet voor onderwijs over het lot van de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

'Ik ben nooit naar de universiteit geweest omdat ik na de middelbare school meteen moest gaan werken. En nu zal ik doctor zijn,' schrijft de aanstaande doctor in de rechten in een e-mail aan de Sjoel. 'Ik voel me zo vereerd!'

Maud Dahme-Peper heeft de oorlog overleefd als onderduikster in Oldebroek en Elburg. Vanaf de opening van de Sjoel bestaan er warme contacten tussen het museum en mevrouw Dahme.

Een interview met mevrouw Dahme is te zien via <http://vimeo.com/31620183>

Ook Elburger Joden kwamen om in Sobibor

ELBURG - Wlodawa is een stadje met een gruwelijk verleden. In de gemeente ligt het dorpje Sobibor. Daar werden tijdens de Tweede Wereldoorlog duizenden joden vermoord.

Tegenwoordig is er een museum in Sobibor. Dat kampt met dalende bezoekersaantallen. Daarom kan Wlodawa wel wat advies gebruiken. In Elburg staat het museum Sjoel Elburg. Dat doet het juist goed en won in 2010 nog de Mont Blanc Museum Award, in de categorie 'beste kleine museum'. Wlodawa zou kunnen profiteren van de kennis uit Elburg.

Door het vernietigingskamp Sobibor is de link tussen Elburg en Wlodawa snel gemaakt. Op de website van het Elburger museum staat een lijst van tien Elburger joden die zijn omgekomen in het vernietigingskamp. Onder hen Joseph de Lange. Hij was het enige kind van Hartog en Suzanne de Lange uit Elburg. Joseph was tuinman bij het Centraal Israëlitisch Krankzinnigengesticht in het Apeldoornsche Bos. Op 22 januari 1943 werd hij vanuit Apeldoorn gedeporteerd naar Westerbork. Daar trouwde hij nog met zijn vriendin Jetty Hes. Vervolgens werden ze overgebracht naar Sobibor, waar ze werden vermoord. *(De Stentor 9 september 2011)*

Bestuurslid Sjoel wint prijs

Willem van Norel heeft de Prins Bernhard Cultuurprijs 2011 van de provincie Gelderland gewonnen. Tijdens een bijeenkomst in de raadszaal van Elburg kreeg Van Norel de bokaal uit handen van de Commissaris van de Koningin van Gelderland Clemens Cornielje.

De cultuurprijs voor geschiedenis wordt om de twee jaar uitgereikt. Van Norel kreeg de prijs voor zijn inzet om de stadsgeschiedenis van Elburg bij een breed publiek bekend te maken. De geschiedenisleraar publiceerde onder meer over de geschiedenis van de Elburgse visserij, landbouw en kerkhistorie. De Commissaris van de Koningin vestigde speciaal de aandacht voor de betrokkenheid van Van Norel bij de totstandkoming van het Joods museum in Elburg. Willem van Norel behoort tot een van de initiatiefnemers van dit bijzondere museum, waarvan hij nu de vicevoorzitter is.

De feestelijke uitreiking van de cultuurprijs werd opgeluisterd door een gefilmd portret van Van Norel waarin hij vertelde hoe zijn belangstelling voor de geschiedenis door zijn beide grootvaders was opgewekt. Bij de prijs hoort vijftienduizend euro en een speciaal voor deze gelegenheid vervaardigd kunstwerk.

Intussen bij de burens

Opnieuw een 'verre buur' in deze rubriek: in de Nieuwe kerk te Amsterdam zullen tot 15 april 'Joodse verhalen' te horen zijn. Op een unieke tentoonstelling zijn meer dan 500 joodse voorwerpen te zien.

Ondanks dat Joden zich in de loop van de eeuwen over de wereld hebben verspreid, hebben ze vaak vastgehouden aan hun geloof, gebruiken en tradities. Religieuze joden bestuderen hun heilige boek Tenach. Hun verhalen, leefregels en feestdagen zijn op deze geschriften gebaseerd.

Tussen de honderden voorwerpen zijn veel

kunstwerken, bijvoorbeeld schilderijen van de grote schilder Marc Chagall. Daarnaast zijn er religieuze voorwerpen uit synagogen of van rijke families, waarvan de ambachtelijke maker zich vaak kan meten met een kunstenaar.

De Nieuwe Kerk geeft bij al die voorwerpen een verhaal; geschreven, regelmatig ook in video. Een van de topstukken is een Dode Zee-rol uit de eerste eeuw, een bruikleen van het Israel Museum in Jeruzalem. Van recentere datum is het Alefabet Tapestry van de Russisch-Amerikaanse kunstenaar Grisha Bruskin.

Iets goeds nalaten...

Als u overweegt Sjoel Elburg op te nemen in uw testament is het belangrijk dat goed te regelen. Wilt u meer informatie over het opmaken van een testament neem dan contact op met uw notaris.

Bezoek ook de website van de Sjoel:

www.sjoelburg.nl

VRIENDEN VAN
Sjoel Elburg

De Stichting Vrienden van de Synagoge van Elburg is eind 2006 opgericht ter ondersteuning van het museum Sjoel Elburg. De Stichting ondersteunt de zogenaamde 'moederstichting' die het museum en de collectie beheert.

Tot de taken van de 'Vrienden' behoort o.a. het werven van donateurs, suppoosten en gidsen, het organiseren van lezingen, excursies en rondleidingen.

Het secretariaat is gevestigd:
Talksteenstraat 12, 8084 XW 't Harde
tel.: 0525-652879
email: vrienden@sjoelburg.nl

Voor bijdragen aan / suggesties voor deze nieuwsbrief kunt u ons mailen: redactiesjofar@sjoelburg.nl